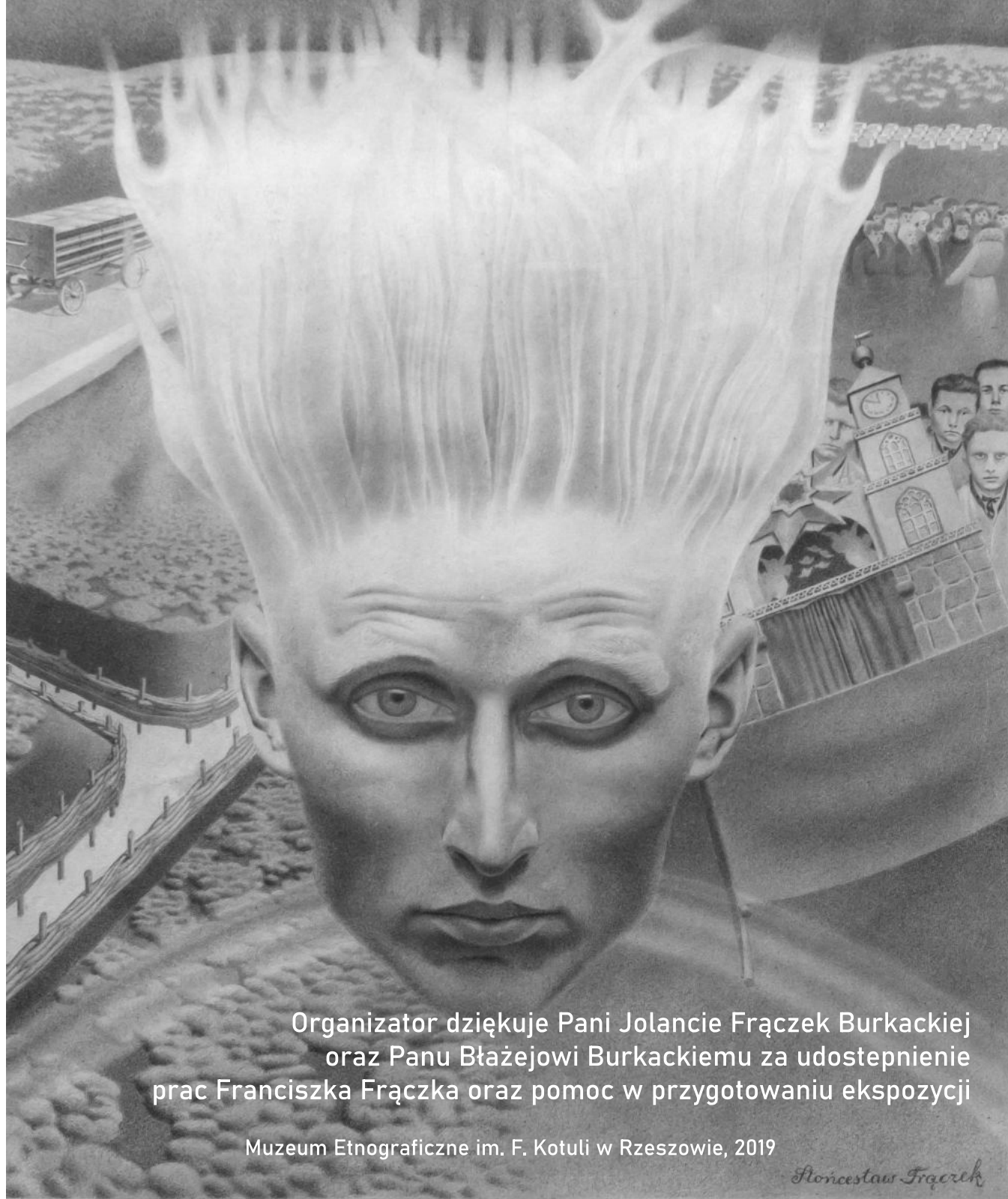

**SŁOŃCESŁAW
Z ŻOŁTYNI**

FRANCISZEK FRĄCZEK

"Autoportret", 1930, rysunek, Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli w Rzeszowie

Organizator dziękuje Pani Jolancie Frączek Burkackiej
oraz Panu Błażewi Burkackiemu za udostępnienie
prac Franciszka Frączka oraz pomoc w przygotowaniu ekspozycji

Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli w Rzeszowie, 2019

Franciszek Frączek

OD AUTORA

Jestem z pochodzenia chłopem, z którego pobyt na studiach gimnazjalnych w miasteczku, a następnie krótkie związki z większym miastem zrobiły inteligenta typu międzywojennego.

Późniejszy zaś bieg życia, środowisko i poszukiwanie własnej drogi przyprowadziły z powrotem do punktu wyjścia, a nawet cofnęły w daleką przeszłość. Mam na myśli sferę myślenia, widzenia świata i odczuwania. Studia artystyczne rozpocząłem w ASP w Krakowie w 1928 r.

Relegowany za przynależność do grupy artystycznej „Rogate Serce” znalazłem się z powrotem w swojej wiosce jako bankrut życiowy, a dyscyplina ojca zapędziła mnie do roboty na roli. Jednak inklinacja duchowa nabyta w „Rogatym Sercu” była nie do wypłenienia. Wyróżnawszy w powale otwór, a w strzesze drugi, wprawiłem okna i miałem pracownię z górnym światłem. Kilka wskazań Szukalskiego, ołówki i karton dostarczone mi przez kolegę Mariana Konarskiego zrobiły ze mnie artystę. Już po roku pracy dostarczyłem dobre rysunki na wystawę zbiorową grupy. Miałem się nauczyć rzetelnego rzemiosła, a w perspektywie starać się stworzyć polski styl w sztuce, uniezależniający nas od wielowiekowej niewoli duchowej Zachodu. Atmosfera entuzjazmu panująca w Szczepie, niedawne odzyskanie niepodległości politycznej i mój młody wiek sprawiły, że uwierzyłem święcie w te idee. Uznałem, że są warte poświęcenia mojego życia. Tym co napotkałem w Akademii byłem zawiedziony. Taki jest mój rodowód klasowy i artystyczny, a naczelną dewizą słowa: MIŁOWAĆ I WALCZYĆ.

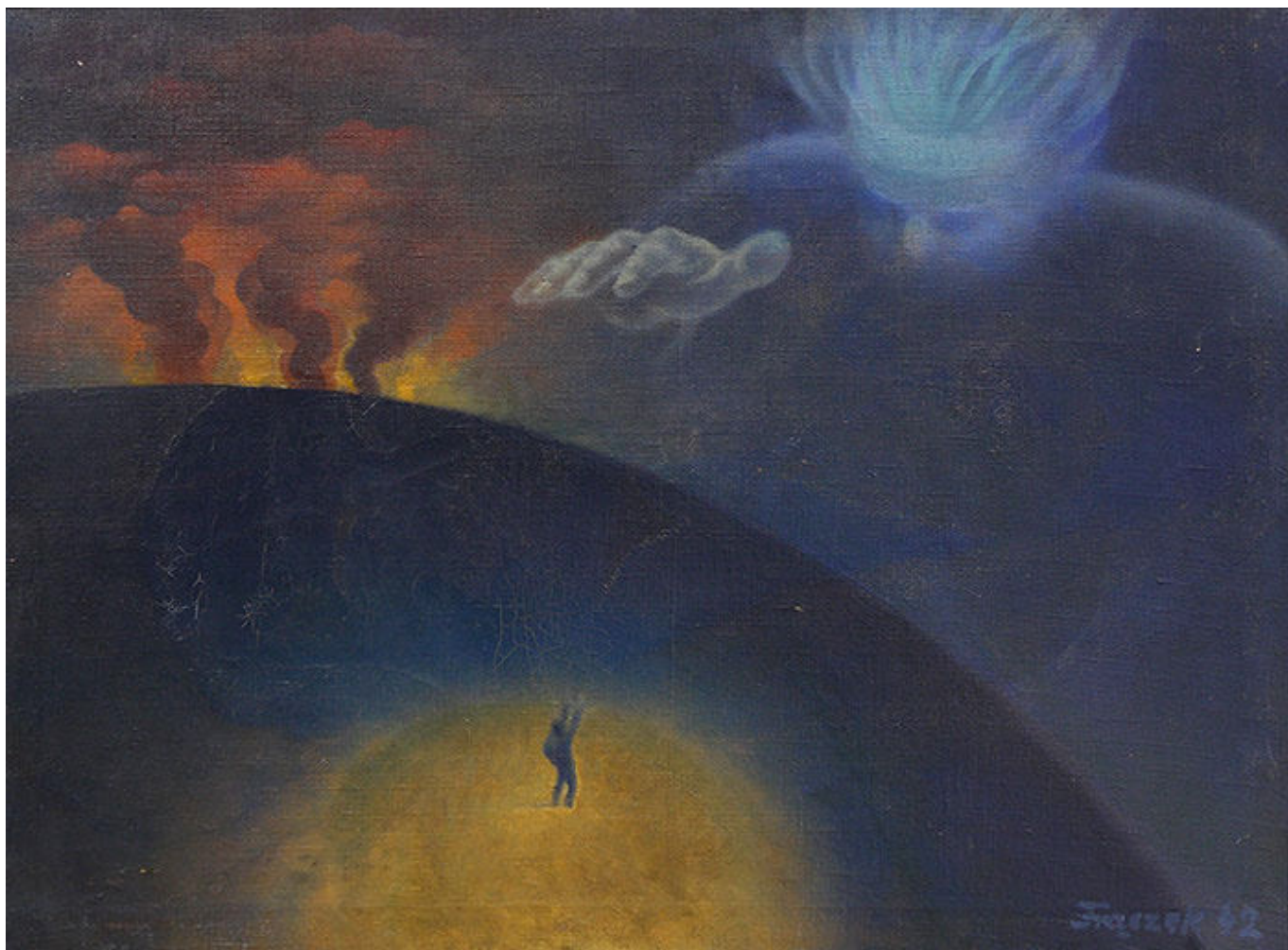

“Cywilizowana obrona”, 1929, rysunek, zbiory prywatne

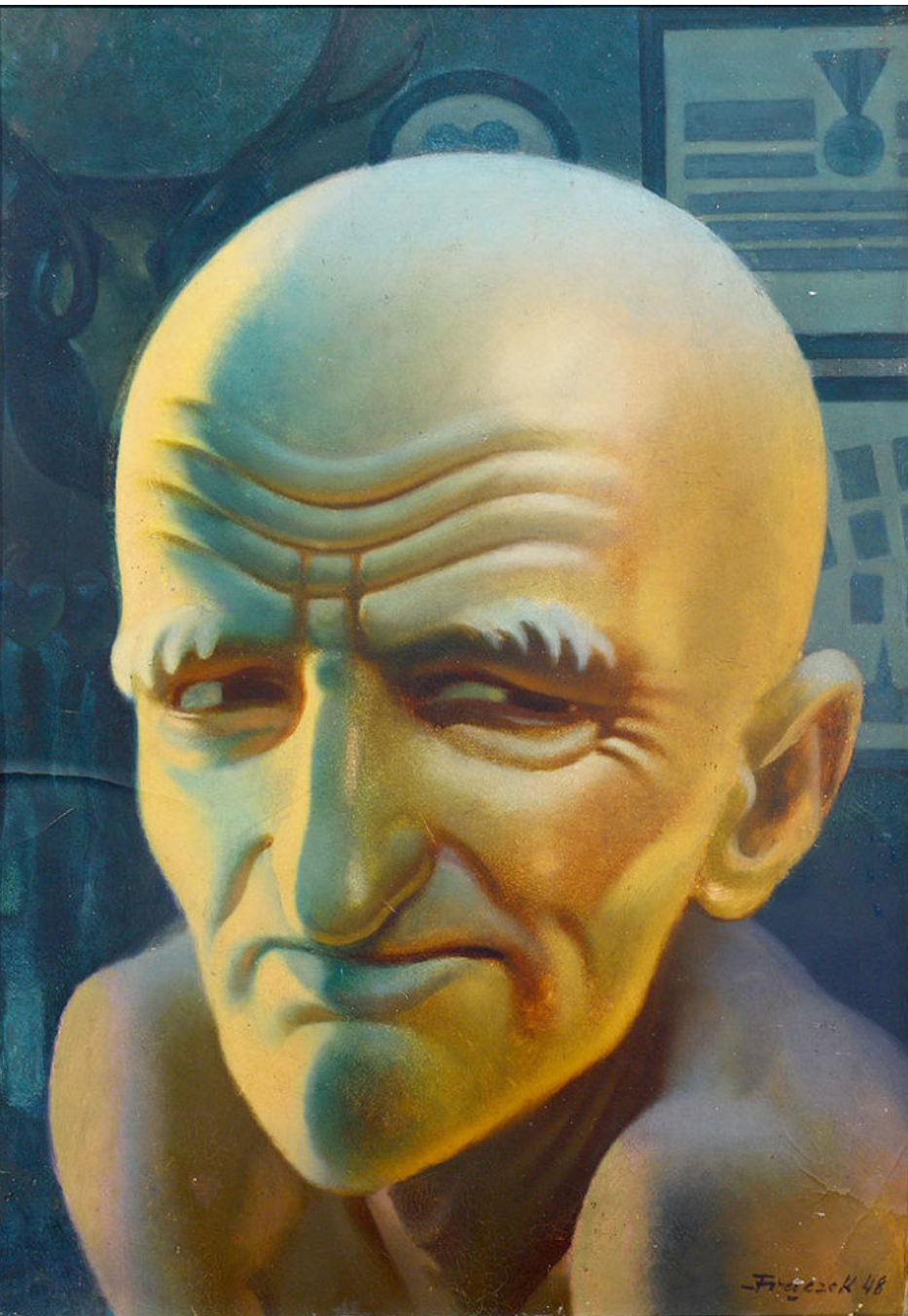

“Czarne Myśli”, 1930, rysunek, Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli w Rzeszowie

Po początkowych sukcesach przerwanych wojną, a następnie po latach mordęgi, niepewności i zwątpienia, wiedziony chyba tajemnym instynktem, szukając drogi do polskiego stylu, wkroczyłem w świat ludowości. Poczułem się poganinem poszukującym własnych zapomnianych bogów. Na rozstajnych drogach współczesności, poszukując zagubionej prawdy, nasłuchuję głosu ziemi zawartego w mitach, legendach i porzekadłach ludowych. Usiłuję nawiązać do myślenia intuicyjnego. Zaś formę mojej wypowiedzi plastycznej nabyłem w Szczepie i po drodze. Miała powstać jako produkt uboczny przy okazji szukania najpiękniejszej sukienki przy wystrajaniu własnych myśli i uczuć.

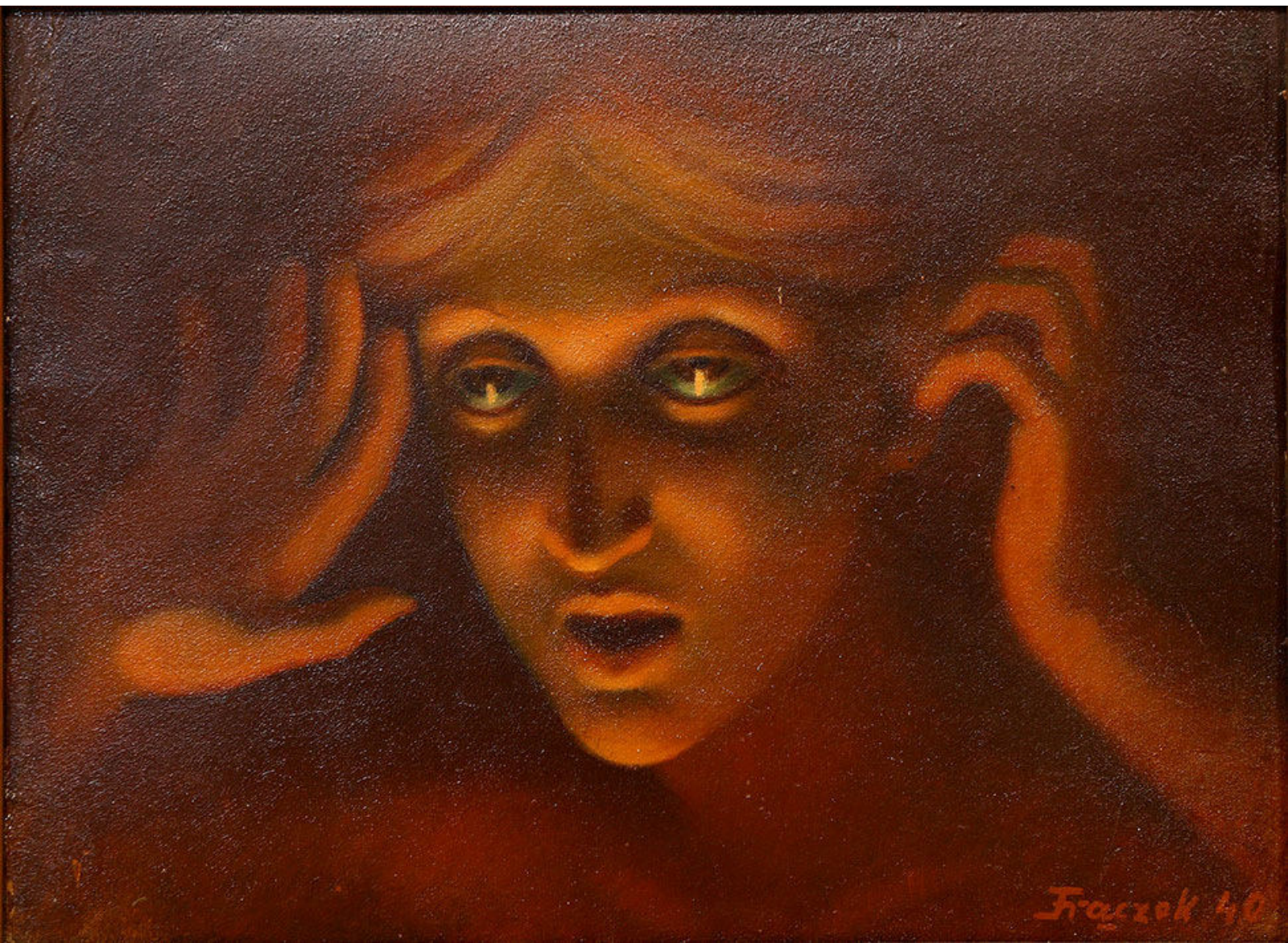

"Opuszczony", 1942, olej na płótnie, zbiory prywatne

"Gdy będę stary", 1948, olej na płótnie, zbiory prywatne

U schyłku swojej działalności artystycznej zadaję sobie pytanie, czy i w jakim stopniu wypełniłem ten program, co było możliwe, a co fikcyjne. Ocenę pozostawiam bezstronnemu widzowi. Gdyby mnie ktoś zapytał jak określam swój wysiłek, ocenilibym go następująco: wczesny i późniejszy rysunek oraz malarstwo kompozycyjne nasycone treściami według założeń Szczepu „Rogate Serce” cenię najwięcej. Jest w moim myśleniu chłopska cecha szukania sensu i przydatności naszego działania. Ta tendencja jest wyraźna w twórczości ludowej, gdzie każde dzieło ma swoje powiązanie z życiem i jest potrzebne. Postęp cywilizacyjny i zagrożenie ekologiczne widziane ostro z pozycji mieszkańca wsi przeraża mnie i chcę dać temu wyraz w ostatnich obrazach. Dla przeciwwagi próbuję spojrzeć na przyrodę pogodnie, a plonem tego są pejzaże z natury, optymistyczne i przyjemne dla oka. Kiedy siedzę nad Wisłokiem w słońcu i maluję, chcę zapomnieć że rzeka jest zatruta tzw. „zrzutami przemysłowymi i komunalnymi”. Niestety odór unoszący się nad wodą zmusza mnie do ucieczki. Gdzie jest prawda?

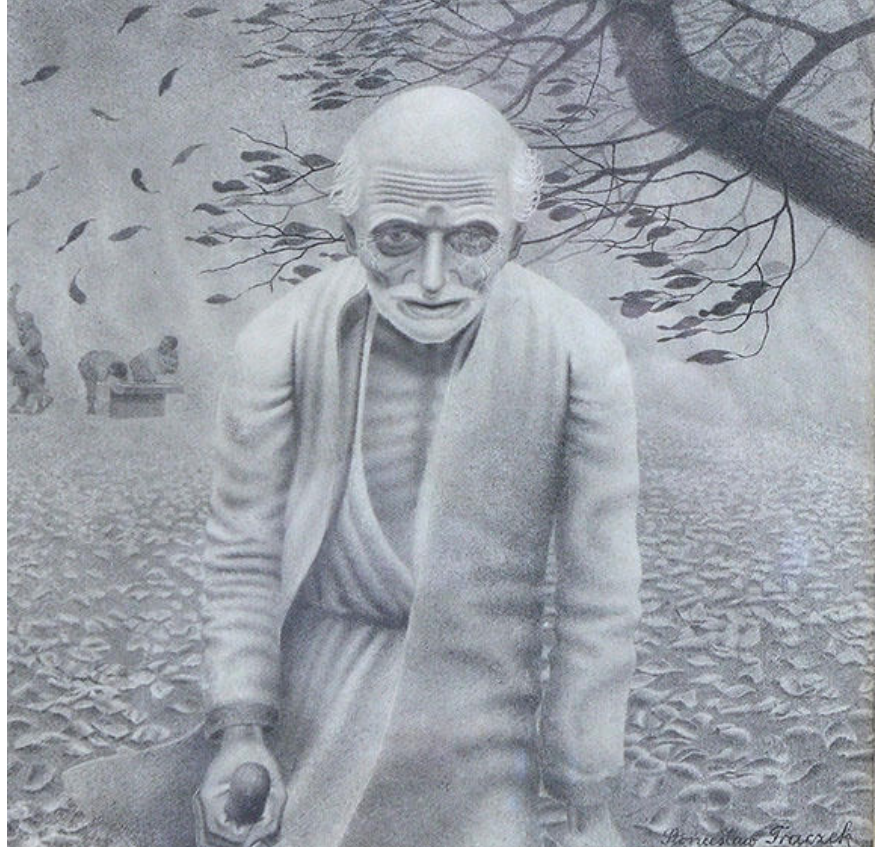
"Pytia", 1940, olej na płótnie, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie

Franciszek Frączek „Słońceśław z Żółni”

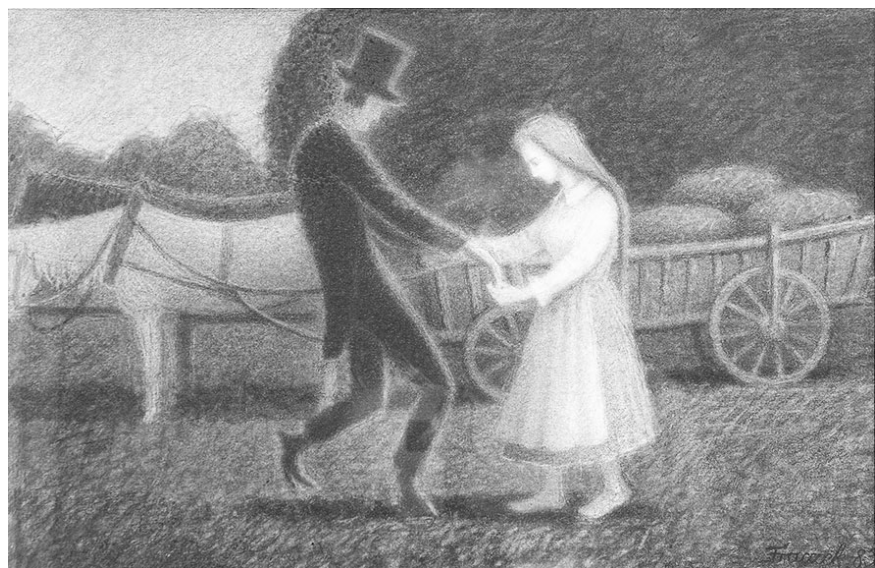
Urodzony w 1908 roku w Żółni. Po ukończeniu gimnazjum w Łąncucie rozpoczął studia na krakowskiej ASP w pracowniach Władysława Jarockiego i Xawerego Dunikowskiego. Pod wpływem Stanisława Szukalskiego wstąpił do „Szczepu Rogate Serce”, za co w 1929 roku został relegowany z uczelni. Wraz z członkami tej grupy artystycznej wystawia w najważniejszych miastach Polski oraz Chicago. Do śmierci realizował program „Rogatego Serca” polegający na poszukiwaniu polskiego stylu w sztuce.

Ze wszystkich uczniów Szukalskiego był najbardziej konsekwentny i najdalej poszedł w realizacji założonych przez niego haseł.

Uprawiał malarstwo i rysunek. W czasie wojny organizował tajne nauczanie oraz współdziałał z ruchem oporu AK i BCh. Po wyzwoleniu brał udział w licznych wystawach środowiskowych i ogólnopolskich. Swą twórczość prezentował m. in. w warszawskiej Zachęcie oraz w krakowskim Pałacu Sztuki. Oprócz twórczości artystycznej zajmował się również etnografią. Zebrał i opracował zbiór legend, związanych z ziemią łańcucką.

„Jesień życia”, 1934, rysunek, zbiory prywatne

„Zabawa”, 1983, rysunek, zbiory prywatne

„Ziemia”, 1971, olej na płótnie, zbiory prywatne

W życiu kierował się maksymą: „Jeśli zgubiłeś drogę i chcesz ją odnaleźć posłuchaj tętna ziemi, jeśli ogłuchłeś na jej głos, szukaj jej w mitach ludu”. Był prezesem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Łańcucie, a także współtwórcą grupy artystycznej „Ziemia”. Zmarł w 2006 roku.

"Autoportret", 1978, olej na płótnie, zbiory prywatne

"Madonna ziemska", 1979, olej na płótnie,
zbiory prywatne

"Stara wierzba", 1974, olej na płótnie,
zbiory prywatne

"Babcia z wnuczką", 1975, olej na płótnie,
zbiory prywatne

"Demon postępu", 1976, olej na płótnie,
zbiory prywatne

"Pochylone drzewo", 1979, olej na płótnie,
zbiory prywatne

"Dzwon burzowy", 1980, olej na płótnie,
BWA w Rzeszowie

"Palacze", 1992, olej na płótnie, zbiory prywatne

"Autoportret", 1943, olej na płótnie, zbiory prywatne
Okładka: "Stary dom", olej na płótnie, 1971, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, fragment

Wystawa "Słońceśław z Żołyni. Franciszek Frączek"
MUZEUM ETNOGRAFICZNE IM. F. KOTULI W RZESZOWIE
czynna 16.05 - 31.08.2019

Wystawa ze zbiorów:

Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Muzeum Etnograficznego im. F. Kotuli w Rzeszowie,
Muzeum- Zamek w Łańcucie, BWA w Rzeszowie oraz zbiorów prywatnych

Frączek